

УДК 332.021.143

DOI: 10.35340/2308-104X.2020.87-2-12

**РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В
УКРАЇНІ**

**REGIONAL ASPECTS OF
ENSURING ECONOMIC
SECURITY IN UKRAINE**

БЄЛЯКОВА О. В.,
кандидат економічних наук,
доцент,
Азовський морський інститут
Національного університету
«Одеська морська академія»,
СІВОЛАП Л. А.,
кандидат економічних наук,
доцент,
Донецький державний
університет управління,
СОЛОХА Д. В.,
доктор економічних наук,
професор,
Донецький державний
університет управління

BIELIAKOVA O.,
PhD in Economics, Associate
Professor,
Azov Maritime Institute. National
University «Odesa Maritime
Academy»
SYVOLAP L.,
PhD in Economics, Associate
Professor,
Donetsk State University of
Management
SOLOKHA D.,
Doctor of Science in Economics,
Professor,
Donetsk State University of
Management

В статті визначено основні сучасні підходи до формувань категоріально-понятійного апарату базових складових теорій державного безпекотворення, надано визначення власне «безпеки», «національної безпеки» та «економічної безпеки» крізь призму регіонального розвитку як основи стратегічного розвитку України.

Акцентовано увагу на значущості економічної безпеки як складової національної безпеки держави в принципово новітніх геополітичних й гео економічних реаліях функціонування вітчизняної національної економічної системи. За підсумками дослідження досвіду Японії встановлено ключові загрози розвитку національної промисловості в довгостроковій перспективі.

Доведено, що роздержавлення на теренах України відбувалося з певними диспропорціями, що в свою чергу спонукало зниження рівня економічної безпеки. Надано пропозиції щодо подолання цих диспропорцій.

Ключові слова: економічна безпека; країна; регіон; розвиток; система; функціонування; стратегічна перспектива.

В статье определены основные современные подходы к формированию категориально-понятийного аппарата базовых составляющих теорий государственного формирования условий

безпеки, дано определение собственно «безопасности», «национальной безопасности» и «экономической безопасности» сквозь призму регионального развития как основы стратегического развития Украины.

Акцентируется внимание на значимости экономической безопасности как составляющей национальной безопасности государства в принципиально новых геополитических и геоэкономических реалиях функционирования отечественной национальной экономической системы. По итогам исследования опыта Японии установлены ключевые угрозы развития национальной промышленности в долгосрочной перспективе.

Доказано, что разгосударствление на территории Украины происходило с определенными диспропорциями, что в свою очередь побудило снижение уровня экономической безопасности. Наданы предложения по преодолению этих диспропорций.

Ключевые слова: экономическая безопасность; страна; регион; развитие; система; функционирования; стратегическая перспектива.

The article defines the main modern approaches to the formation of the categorical and conceptual apparatus of the basic components of the theories of the state formation of security conditions, the definition of "security", "national security" and "economic security" itself through the prism of regional development as the basis of strategic development of Ukraine.

The attention is focused on the importance of economic security as a component of the national security of the state in the fundamentally new geopolitical and geoeconomic realities of the functioning of the domestic national economic system. Based on the study of Japan's experience, the key threats to the development of national industry in the long term have been identified.

It is proved that denationalization on the territory of Ukraine took place with certain disproportions, which in turn caused a decrease in the level of economic security. Suggestions have been made to overcome these imbalances.

Key words: economic security; country; region; development; system; functioning; strategic perspective.

Постановка проблеми. Подальша децентралізація владної вертикалі, яка відбувається в Україні останнім часом, спонукала до корінної зміни теоретико-методологічних й практичних концептів як державного управління країною в цілому, так і її економічною безпекою.

Економічний потенціал регіонів України виступає базисом формування потенціалу, забезпечення конкурентоспроможності й, насамперед, економічної безпеки країни в цілому [7].

Закріплення нашої держави у зміненому на початку XXI століття геополітичному й гео економічному просторі потребує з точки зору зовнішніх аспектів розвитку адекватного позиціювання на світовому ринку товарів та послуг, з позиції внутрішніх факторів потрібен принципово новітній підхід до забезпечення економічної безпеки через поживлення

інноваційної та інвестиційної діяльності, докорінну зміну й оновлення існуючої системи технологій. Отже, зазначенні вище питання залишаються досить своєчасними й актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність наукового дослідження, основні результати якого відображені в даній статті, підкреслюють роботи з економічної безпеки, регіонального розвитку, управління національним господарством провідних науковців сучасності, зокрема: Адаменко Т. [2], Зяцько Й. [4], Козаченко Г. [2], Лаптева С. [5], Марової С. [4], Мігус І. [5], Сотниченко Л. [4], Фінагіної О. [8], Янковської Л. [7] та інших.

Саме наукові доробки цих вчених використано нами в якості теоретико-методологічного підґрунтя даного дослідження, але умови світового ринку, динамічні зміни умов господарювання в Україні вимагають подальшого пошуку й досліджень.

Дане дослідження проведене в рамках науково-дослідних робіт, що проводилися за темами: «Обґрунтування імперативів інноваційного провайдингу регіону» (номер держреєстрації 0115U000561), «Формування теоретико-методологічних засад забезпечення економічного розвитку регіону та його оцінка в стратегічній перспективі» (номер держреєстрації 0110U006871),

Мета статті. Дослідити регіональні аспекти забезпечення національної безпеки України, встановити їх вплив на безпечний розвиток національного господарства в стратегічній перспективі.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека країни, її сталий розвиток в довгостроковій перспективі зійдеться на стабільному безпечному функціонуванні кожного окремого регіону як невід'ємної складової частини єдиної економічної системи.

Геополітичний простір України зумовлений досить широким різноманіттям й особливостями функціонування й розвитку її окремих регіонів з виокремленням специфічних особливостей кожного, але за монографією [7] можемо зробити певні узагальнення й виокремити специфічні особливості регіонального розвитку:

- особливості геополітичного розташування в межах єдиного простору України;
- особливості формування галузево-промислових комплексів;
- етно-культурні особливості.

Питання економічної безпеки, на нашу думку, є першочерговими з точки зору стратегічного розвитку економічних систем будь-якого рівня.

Загострення питань безпеки в цілому й економічної, зокрема, загострюються під час глибоких й досить важливих трансформацій, які охоплюють економічні політичні та культурні аспекти розвитку суспільства.

Будь-яка держава, суспільство та економічна система час від часу опиняються у кризових або несприятливих ситуаціях. Певною мірою це ставить під загрозу саме існування економіко-господарських систем [7]. Це вимагає вирішення питання про забезпечення державою економічної безпеки та розробку її довгострокової концепції, отже економічна безпека є невід'ємною складовою частиною національної безпеки.

Для визначення основних концептів економічної безпеки адекватних сучасним вимогам часу ми повинні спершу зрозуміти значення безпеки. В даний час поняття безпеки в науковій літературі та деяких документах не є єдиним та до кінця узгодженим.

Під безпекою далі розумітимем стан здатності суб'єкта господарювання неналежним чином змінювати певні параметри речовин, явищ, подій, що відбуваються (притаманних) навколишньому середовищу. Стан та тенденції розвитку безпеки є життєво важливими інтересами суспільства та захистом його структури від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Наведені визначення вказують на об'єкти безпеки, а також на необхідність їх захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз. Однак, на наш погляд, визначення безпеки не настільки чітке, як стан захисту, він не визначає його місцезнаходження та ступінь захисту. Тому таке визначення потрібно уточнити, виокремлюючи економічно безпеку.

Економічна безпека є головним питанням для західних експертів, але вітчизняні дослідники лише останнім часом досить ретельно й змістовно почали розглядати це питання.

Визначаючи поняття «економічна безпека», багато хто трактує його зміст як забезпечення здатності влади країни протистояти небезпечним зовнішнім економічним впливам.

Наприклад, документ, підготовлений Міністерством зовнішньої торгівлі та промисловості Японії, визначає економічну безпеку як «... економічна ситуація, що захищена від загрози її безпеці під впливом міжнародних факторів, насамперед, за допомогою економічних засобів».

Існує чотири основні загрози національній промисловості Японії (економічна складова національної безпеки), що сформульовано на початку XXI століття:

- гарантоване забезпечення енергоресурсами;

- гарантоване забезпечення мінеральними ресурсами;
- гарантоване забезпечення продуктами харчування;
- безпека функціонування транспортної галузі.

У документі також окреслені основні напрямки дій зовнішньої політики Японії щодо усунення негативного впливу цих факторів, отже, йдеться про вплив не тільки внутрішніх факторів, а й значну роль факторів зовнішнього середовища на економічну безпеку країни.

Питання забезпечення економічної безпеки будь-якої країни залишаються одними з найважливіших у визначенні її статусу (позиціонуванні) в світових економічних відносинах, глобалізованому просторі як незалежної держави.

Саме поняття незалежність (суверенітет) в сучасному світі все більше спрямоване до морального усвідомлення економічних гарантій існування суспільства в рамках певного державного простору.

Як би процеси глобалізації не були такими масштабними, можна констатувати б лише факт збереження якісно важливих для будь-якої країни економічних відносин, що характеризують особливості формування її державності в умовах багатополлярності світу.

Досить часто питання забезпечення економічної безпеки зводяться до визначення деяких порогових значень і загальної системи впливу на економіку країни в рамках системи державного регулювання цих показників.

Подібний підхід досить практичний з точки зору вирішення конкретних завдань економічного розвитку. Однак важливо визначити і інші чинники, які за певних умов можуть знизити гарантії забезпечення економічної безпеки країни.

При цьому важливо, що невідповідність владної вертикалі управління і горизонталі регулювання (управління) регіонального економічного розвитку в стратегічній перспективі погіршує ситуацію і привносить хаотичність в розвиток відносин між правляче-координуючим центром і регіонами.

Проблеми розвитку сучасної економіки багато в чому пов'язані з формуванням якісно нового рівня системи державного регулювання економіки, економічної безпеки й економічного розвитку.

Ринкові перетворення, поступовий відхід держави від тотального впливу на базові галузі економіки, визначення та визнання регіональних суверенітетів, загострення міжнаціональних відносин – все це відбилося на

формуванні тієї особливої економічної моделі, яка визначила рівень розвитку економіки на стику століть, з базисом на рівні регіонів.

Жодна з сучасних західних економічних теорій не може в повній мірі визначити якісні характеристики цієї моделі і, тим більше, вказати на можливість вирішення певних проблем довгострокового розвитку. А в ряді випадків під впливом корупції, криміналізації економіки, реалізації політики «зняття вершків» (у негативному її прояві) і таке інше.

Створюється враження, що дана модель втілила багато недоліків раніше існуючих моделей. Складність і неоднозначність характеристики економічної ситуації, що склалася на сьогодні в Україні та її регіонах, полягають в тісному переплетінні проблем довгострокового економічного розвитку і соціально-політичних питань зміцнення державних основ її існування.

Не можна не відзначити і той факт, що в останні роки виникла полеміка з питань регіонального розвитку, яка легко може трансформуватися з економічної в політичну площину, ставши вигідним аргументом різних політичних рухів і партій [7].

При цьому основні її тези можуть бути використані як прихильниками посилення центру, так і прихильниками розвитку процесів децентралізації й делегування владних повноважень в регіони. Подібне вже відбувалося з теорією державного регулювання, що нічого, крім хаосу і багато в чому не вирішуваних проблем у вітчизняну економічну систему не привнесла.

В цьому відношенні держава повинна мати стратегію розвитку, що забезпечує ефективну участь окремих регіонів в реалізації пріоритетних напрямів розвитку країни в цілому. При цьому необхідно враховувати як зарубіжний, так і вітчизняний досвід розвитку своїх територій (територіальних громад).

Сама практика вирішення сьогоднішніх проблем змушує все більше шукати відповіді, виходячи вже з апробованих механізмів стратегічного планування розвитку економіки і відходу від абсолютно неприйнятної політизації самого поняття «планування» в контексті директивності певних механізмів його впливу.

Йдеться про усвідомлене залученні в процес формування управлінських рішень всіх рівнів державного управління, регіонів і населення, посилення персональної відповідальності за реалізацію прийнятих напрямків, реальне, практичне наповнення програм розвитку

конкретних територій і територіальних громад з урахуванням їх регіональної специфіки, про що йшлося вище.

Тут важливо не відокремлене визначення перспектив свого регіонального розвитку та вирішення сьогоденних нагальних завдань, а система комплексного стратегічного планування в рамках реалізації державних пріоритетів довгострокового розвитку.

Саме відособленість економіко-господарчих комплексів регіонів створила психологію тимчасових правителів, від якої сьогодні доводиться відмовлятися суспільству [7].

Об'єктивне, на ті часи, відокремлення економіко-господарчих комплексів регіонів, що проходило в рамках політичної ейфорії, складність системи відносин регіонів і центру, в тому числі в питаннях бюджетного фінансування і податкових відносин, сформували нову систему адміністративної взаємодії.

Вона була побудована не просто на принципах адміністративно-територіального поділу, а на економічному лобюванні певних інтересів. Звідси відсутність ефективної взаємодії між центром, регіонами, державними корпораціями, приватними компаніями і населенням, які фактично змушують кожного з учасників цього процесу визначати й відстоювати свої інтереси, іноді нехтуючи засадами економічної безпеки.

Широко оперуючи в практиці своєї господарської діяльності поняттями «концепція», «програма», «стратегія» регіони, самі того не відчуваючи, підміняють в ряді питань функції центру, що порушує управлінську владну вертикаль економіки.

Якщо розглянути ретроспективу формування сучасних галузевих і фінансових комплексів, то в більшості випадків можна відзначити, що в якості системоутворюючих елементів в цих монополіях присутні найбільші підприємства, організації та фінансові інститути, які раніше представляли собою основу державної монополії у відповідних галузях.

Сама система розміщення таких підприємств на території України за радянських часів, в рамках системи розміщення продуктивних сил на теренах колишнього Союзу, була пов'язана з тими політичними орієнтирами, які визначали в той час економічну дійсність й вирішували наявні питання безпеки.

Звідси походило формування галузевих комплексів без урахування регіонального поділу, специфіки регіонів, в рамках єдиного державного простору.

Ці підприємства і галузеві комплекси багато в чому визначали розвиток територій, частина з яких реалізувала свій фінансово-промисловий потенціал саме завдяки їх створенню. Багато регіонів саме тоді отримали конкретну економічну базу свого довгострокового розвитку і основу для реалізації суверенітету на певних засадах економічної безпеки.

Саме маніпулювання ситуацією, коли фактичне розташування на конкретній території економічних елементів регіонального значення, але складових національної системи, може бути використано в якості регулятора процесу концентрації ресурсів, вигідного для отримання певного тимчасового ефекту розвитку окремих територій.

Прагнення вижити в хаосі нескінченних реформ змусило промислово розвинені регіони самостійно встановлювати свої господарські зв'язки як з центром, так і з іншими регіонами й зовнішнім ринком, тим самим забезпечуючи (підтримуючи) стан свого економіко-фінансового благополуччя з одного боку, й підтримуючи економічну безпеку, як власну, так й країни в цілому.

Багато в чому відновлення традиційних зв'язків між регіонами ґрунтується на відмінних від старої системи принципах, головним з яких є економічна вигода й ефективний розвиток в стратегічній перспективі. Але все це відбувається в рамках реальної економічної диференціації регіонів.

Те, що раніше компенсувалося державою, в нових умовах господарювання, повинні були заповнювати самі регіони. Тому лобювання деяких політичних інтересів, які характеризуються як свобода і незалежність, реально зводилося до пошуку свободи в розподілі й розпорядженні тих ресурсів, які перебували у розпорядженні самих регіонів, іноді нехтуючи певними засадами економічної безпеки.

Прямі ефекти, якими оперують регіони при розподілі та використанні ресурсів, обмежені можливими обсягами інвестицій, як правило, зовнішніх. Яким би високим не був рейтинг регіону, він завжди буде нижчий за рейтинг держави, що володіє всією сукупністю активів. Своєрідна невинуватана «гра рейтингів» є також проявом деякої політичної складової, спрямованої на протиставлення загальнодержавних і регіональних інтересів.

Регіон, залишаючись невід'ємною частиною країни і визнаний за рейтингом вище самої країни, може переломити ситуацію в площину збільшення своєї самостійності в розподілі ресурсів (посилаючись на

оцінку своєї ефективності), а, в кінцевому підсумку, вимагати превалююче положення в самій державі.

Однак, його рейтинг поза державою буде значно нижчий і наближений до його реальної оцінки, так як, наприклад, рейтинги не в змозі оцінити ефективність тих економічних зв'язків, які були створені в рамках єдиного економіко-господарчого комплексу країни і закладали основи формування й розвитку майбутнього регіонального потенціалу.

Тому все це більше нагадує поняття «зняття вершків», тобто, ті фінансові активи, які отримували регіони для свого розвитку, задовольняючи поточні потреби, які були незначні в порівнянні з перспективами довгострокового розвитку, а вилучені з обігу країни ресурси, що більшою мірою вплинули на порушення міжрегіональних зв'язків й рівня економічної безпеки.

Парадокс ситуації полягає в тому, що, перерозподіляючи ресурси, регіони вирішували питання державного забезпечення власних територій (в тому числі розвитку виробничої та соціальної інфраструктури), розвиваючи нові економічні зв'язки, зміцнювали міжрегіональні відносини, оперуючи при цьому державною власністю і будучи суб'єктами єдиної економіко-господарчої системи країни.

Законодавчі акти державного і регіонального рівнів на перших етапах розвитку цього процесу юридично закріпили незрозумілу ситуацію, коли елементи однієї державної системи як би були протиставлені один одному.

Закономірна економічна тенденція саморегулюючої системи до монополізації ресурсних потоків реалізувалася у фактичному переході державної власності на ресурси в корпоративну власність, яку складно оцінити з позицій класичної економічної теорії, але економічна безпека країни в цілому дещо похітнулася.

Конституція України (стаття 13) закріплює державну власність на наявні природні ресурси [7]. Це не приватна і не акціонерна власність. З цієї точки зору важко оперувати і поняттям «олігархія», так як дійсність вказує, що саме зв'язок тієї чи іншої монополії з державним апаратом управління призводить країну не до процвітання, а до краху [9], засади економічної безпеки практично невілюються.

Каталізатором цих процесів в економічній системі України, як й на теренах всього пострадянського простору, послугувала приватизація. На початку 90-х років ХХ століття практично всі регіони були поставлені

керуючим центром перед проблемою реформування своєї галузевої структури шляхом приватизації.

Як економічне явище приватизація показала, що подібні процеси не можуть бути оцінені з позиції прямої ефективності. «Форми і методи приватизації не були зорієнтовані на величезне різноманіття конкретних умов, в яких функціонувала промисловість. Саме приватизація в кінцевому рахунку стала однією з головних причин посилення соціальної диференціації в суспільстві і перетворилася в засіб економічного закріплення соціальної нерівності, що постійно й досить стримко поглиблюється» [9].

Галузі, що визначають промислову спеціалізацію регіонів, стали першими з найбільш цікавих об'єктів приватизації. Їх виробнича база дійсно представляла в ті роки ліквідні активи держави. Якщо раніше приймалися моделі реформування галузевої структури (госпрозрахунок і оренда), що були спрямовані на оптимізацію галузевої структури і мобілізацію внутрішніх ресурсів, то приватизація спочатку була спрямована на перерозподіл галузевої власності, що з годом й підтвердила практика господарювання.

Саме власність розглядалася тоді як внутрішній стимул, який міг би максимально реалізувати наявний потенціал підприємств. Ефект був багато в чому «зовнішнім» – в організації нової структури на основі нових власників. Саме формування прошарку нових власників і стало підсумком приватизації.

Однак трансформація державної форми власності не могла проходити поза адміністративним устроєм держави. Якщо англійська та американська моделі приватизації були реалізовані на єдиному національному просторі [7], то в Україні цей процес проходив в рамках досить багатонаціональної спільноти.

Тому питання про зменшення ступеня державної участі в регулюванні економіки, а саме так можна характеризувати процес приватизації, торкався, перш за все, адміністративної структури держави, реформування механізму централізованого управління державою в певній мірі вплинуло на національну безпеку в цілому та її економічну складову, зокрема.

Питання збереження державності як гарантії цілісності власності над ресурсами з точки зору історичного досвіду, набувають більш вагоме значення. Можна цілком погодитися з висловом професора Єльського університету П. Кеннеді: «... Тут важливо не найбагатше змішання мов і

культур, а то, що дуже багато з цих національностей не ладили зі своїми сусідами і метрополією. Сотні років ворожнечі між різними групами кочівників, горців і мешканців рівнин, що змінюють один одного, хвилі міграцій і завоювань виявилися сильнішими за наукового соціалізму» [1].

Відкинувши політичні оцінки, можна відзначити, що загострення міжнаціональних відносин прийшлося на період ослаблення державної участі в економіці. Тенденції посилення державного втручання в економіку, що намітилася останнім часом, а вірніше, упорядкування цього процесу, вносить відносну стабільність і в ці відносини. Зміна ступеня державного втручання в економіку є тим механізмом, який визначає дієвість державних інститутів в рамках їх організації. На підтвердження цієї тези варто навести твердження А. Сміта, сформульоване у 1776 р. у його роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» [6], що саме ринок здатний збалансувати й забезпечити рівновагу попиту та пропозиції, тобто гармонізувати стосунки між виробником і споживачем, й забезпечити їм стабільність в довгостроковій перспективі, отже, унебезпечити економічну систему.

Україну в цьому контексті необхідно розглядати не тільки як систему економічних і адміністративних, але і в неменшому ступені міжнаціональних відносин. У цьому і полягає відмінність нашої країни від багатьох інших держав пострадянського простору.

В умовах, які на сьогодні склалися економіко-політичному просторі України, з точки зору економічної безпеки необхідно розглядати в цілому питання про нові підходи як до правових, так й до інституціональних механізмів реалізації пріоритетів державного розвитку.

Можливо, таким рішенням є реалізація національних проектів розвитку, які охоплюють найбільш проблемні і життєво важливі сфери. Багато в чому це спроба активізації людини на стадії надання конкретних благ і умов для подальшого його розвитку – формування клієнтоорієнтованої економічної системи.

З позиції забезпечення економічної безпеки країни та її регіонів стратегічно важливо, щоб намічені проекти були реалізовані, оскільки, з одного боку, центральні органи фактично здійснюють додаткове фінансування регіонів, а з іншого – самі регіони активізують свої внутрішні резерви, формуючи принципово нову систему економічних відносин.

Держава свідомо йде на фінансування реалізації саме тих повноважень, які в багатьох західних країнах фінансуються за рахунок

самих регіонів, тим самим створюючи базу для подальшого самостійного розвитку територій, але виключно в рамках загальної стратегії розвитку країни й безпосереднього зміцнення її економічної безпеки.

Можливо, це один з варіантів переходу від дезінтеграційних процесів до інтеграції територій задля забезпечення їх ефективного розвитку в стратегічній перспективі.

Перехід до нової парадигми регулювання функціонування й розвитку стратегічними галузями є не меншим потенціалом, реалізація якого дозволить не тільки зміцнити регіональну економіку, але надати новій якості розвитку міжрегіональних відносин.

Саме стратегічні галузі більше інших були підірвані процесами децентралізації та фактичного відходу держави від їх регулювання на початку 1990-х рр. Масиви інформації про дійсний стан справ в цих галузях в умовах ринкової саморегуляції були використані новими власниками, спочатку сформувавши ситуацію, коли найбільш вигідні ресурси виявилися в розпорядженні нових монополій, а найбільш збиткові – в державному секторі економіки.

Деякі підприємства, що формують галузь, виявилися під контролем іноземного капіталу. Сьогодні активізувалася на рівні законодавства державна участь в регулюванні іноземних інвестицій в стратегічних галузях. Конкретизовано як сам перелік стратегічних галузей, так й визначено пріоритети держави в певних секторах економіки. Важливо, щоб цей процес не став статичним і не був би зведений тільки до кількісного визначення результатів функціонування стратегічних галузей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Пореформену галузеву структуру можуть складати як промислові, так і соціальні об'єкти. За якістю вони характеризуються як природні державні монополії та корпоративні об'єднання.

Існує залежність в комбінації галузей, які виступають в якості сполучних галузевих комплексів на державному рівні і галузей спеціалізації конкретних територій, це наше твердження підкріплено матеріалами монографії [7].

Пріоритети розвитку держави багато в чому зумовлюють цю економко-господарську комбінацію, у якій можуть бути присутніми як всі законодавчо визначені стратегічні галузі, так і лише деякі з них. Залежно від стратегічних пріоритетів розвитку держави значення розвитку одних як реальних регуляторів буде вище, ніж значення інших.

Разом з тим, зміна пріоритетів стратегічного розвитку потребує і зміни міжгалузевих пропорцій щодо забезпечення економічної безпеки. Тому йдеться про стабільну частину загальних пропорцій співвідношення стратегічних галузей, яке забезпечується існуючими вже в механізмі регулювання галузевими суб'єктами та потенційно необхідними для цього галузями.

Кардинальні зміни в пропорційному співвідношенні цих галузей можуть бути здійснені тільки після досить тривалого часу або в результаті переходу до інноваційних техніко-технологічних підходів.

Повернення до практики ефективного стратегічного розвитку регіонів з урахуванням сформованого їх соціально-економічного становища представляється необхідним етапом формування нових відносин між координуючим центром і регіонами – базисом розвитку держави, в рамках забезпечення економічної безпеки країни.

Подальші дослідження слід спрямувати на встановлення впливу кожного окремого регіону в забезпечення економічної безпеки власне регіонів і країни в цілому.

З цією метою слід провести економіко-статистичне дослідження фактичних результатів економіко-господарської діяльності за регіональною ознакою, визначити ваговий коефіцієнт впливовості регіонів на стан економічної безпеки й на завершальному етапі побудувати мультиваріантну економіко-математичну модель задля моніторингу стану й змін рівня забезпечення економічної безпеки регіонами України.

Література:

1. Кеннеди П. Вступая в двадцать первый век. Пер. с англ. М.: Весь мир. 1997. 480 с.
2. Козаченко Г. В., Адаменко Т. М. Економічна безпека підприємства: аналіз наявних визначень. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Серія: Економічні науки. 2015. № 1(1). С. 69–79.
3. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254/96. База даних «Законодавство України». *ВР України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>.
4. Марова С., Зяцько Й., Сотниченко Л., Белякова О., Морева В. Формування теоретико-методологічних основ адаптації принципів сталого конкурентоспроможного розвитку регіонів України на засадах розбудови їх інфраструктури: монографія / за науковою редакцією д-ра екон. наук

Д. Солохи. Словаччина, Подгайська: Європейський інститут додаткової освіти, 2018. 675 с.

5. Мігус І. П., Лаптев С. М. Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів підприємництва. *Ефективна економіка*. 2011. № 12. URL: www.economy.nayka.com.ua.

6. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів» / пер. с англ. Київ: Вид-во «Наш Формат», 2018. 722 с.

7. Управління стратегічним потенціалом комплексного регіонального розвитку: монографія / за наук. ред. Дмитра Солохи. Подгайська, Словаччина: Вид-во Європейський інститут післядипломної освіти, 2020. 306 с.

8. Фінагіна О. В. Ринкова трансформація в регіоні: особливості розвитку та діагностування: монографія. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. 228 с.

9. Шамхалов Ф. И. Государство и экономика: (власть и бизнес) / Отд. экон. РАН. М.: Экономика. 1999. С. 162.

10. Solokha D., Kovalova M. The research of methodological ways for increasing the efficiency of use of innovative potential of regional social and economic systems. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4 (2018) No. 2 March.

References:

1. Kennedy P. *Vstupaja v dvadcat' pervyj vek*. Per. s angl. M.: Ves' mir. 1997. 480s.

2. Kozachenko Gh. V., Adamenko T. M. *Ekonomichna bezpeka pidpryjemstva: analiz najavnykh vyznachenj*. Naukovyj visnyk Poltavskogo universytetu ekonomiky i torghivli. Serija : Ekonomichni nauky. 2015. # 1(1). S. 69–79.

3. *Konstytucija Ukrajiny: zakon Ukrajiny vid 28.06.1996 # 254/96*. Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrajiny». VR Ukrajiny. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-vr>.

4. Marova S., Zjatjko J., Sotnychenko L., Bjeljakova O., Moreva V. *Formuvannja teoretyko-metodologichnykh osnov adaptaciji pryncypiv stalogo konkurentospromozhnogo rozvytku rehioniv Ukrajiny na zasadakh rozbudovy jikh infrastruktury: monohrafija* / za naukovuju redakciju d-ra ekon. nauk D. Solokhy. Slovachchyna, Podghajska: Jevropejskij instytut dodatkovoji osvity, 2018. 675 s.

5. Mighus I. P., Laptjev S. M. Neobkhidnistj rozmezhuвання ponjatj «zaghroza» ta «ryzyk» pry diagnostyci ekonomichnoji bezpeky sub'ektiv pidpryjemnyctva. Efektyvna ekonomika. 2011. # 12. URL: www.economy.nayka.com.ua

6. Smit A. Doslidzhennja pro pryrodu i prychny baghatstva narodiv». / Per. s anghl. Kyjiv: Vyd-vo «Nash Format», 2018. 722 s.

7. Upravlinnja strategichnym potencialom kompleksnogho regionaljnogho rozvytku: monohrafija / za nauk. red. Dmytra Solokhy. Podghajsjka, Slovachchyna: Vyd-vo Jevropejskyj instytut pisljadypломnoji osvity, 2020. 306 s.

8. Finaghina O. V. Rynkova transformacija v rehioni: osoblyvosti rozvytku ta diagnostuvannja: monohrafija. Donecjk: TOV «Jugho-Vostok, Ltd», 2005. 228 s.

9. Shamhalov F. I. Gosudarstvo i jekonomika: (vlast' i biznes) /Otd. jekon. RAN. M.: Jekonomika. 1999. S. 162.

10. Solokha D., Kovalova M. The research of methodological ways for increasing the efficiency of use of innovative potential of regional social and economic systems. Baltic Journal of Economic Studies. Vol. 4 (2018) No. 2 March.

The further decentralization of the power vertical, which has been taking place in Ukraine recently, has prompted a radical change in the theoretical, methodological and practical concepts of both public administration of the country as a whole and its economic security.

The economic potential of the regions of Ukraine is the basis for the formation of potential, ensuring competitiveness and, above all, economic security of the country as a whole.

Consolidation of our state in the changed geopolitical and geoeconomic space at the beginning of the XXI century requires from the point of view of external aspects of development of adequate positioning on the world market of goods and services. and updating the existing system of technologies, so the above issues remain quite timely and relevant.

The economic security of the country, its sustainable development in the long run will be based on the stable and safe functioning of each individual region, as an integral part of a single economic system.

The geopolitical space of Ukraine is due to a fairly wide variety and features of the functioning and development of its individual regions,

highlighting the specific features of each, but you can make some generalizations and highlight the specific features of regional development:

- features of geopolitical location within the single space of Ukraine;
- features of formation of branch-industrial complexes;
- ethno-cultural features.

Issues of economic security are paramount, in terms of strategic development of economic systems at any level. The aggravation of security issues in general and economic, in particular, are exacerbated during the deep and very important transformations that cover the economic, political and cultural aspects of society.

Security is a state of ability of an economic entity to improperly change certain parameters of substances, phenomena, events occurring in the environment. The state and trends of security development are vital interests of society and protection of its structure from internal and external threats.

Economic security is a major issue for Western experts, but domestic researchers have only recently begun to consider this issue quite carefully and meaningfully.

Issues of economic security of any country remain one of the most important in determining its status (positioning) in world economic relations, the globalized space as an independent state.

The problems of modern economic development are largely related to the formation of a qualitatively new level of the system of state regulation of the economy, economic security and economic development.

Market transformations, the gradual departure of the state from total influence on the basic branches of the economy, the definition and recognition of regional sovereignty, the aggravation of interethnic relations - all this affected the formation of a special economic model that determined the level of economic development at the turn of the century.

The region, while remaining an integral part of the country and ranked higher than the country itself, can turn the situation into an area of increasing its autonomy in resource allocation (referring to the assessment of its effectiveness) and ultimately claim a dominant position within the state.

From the standpoint of ensuring the economic security of the country and its regions, it is strategically important that the planned projects are implemented, because, on the one hand, the federal center actually provides additional funding to the regions, and on the other – the regions themselves activate their internal reserves.